

A KOCSMA ÉS A HALHATATLANSÁG

Irta: KUTASI KOVÁCS LAJOS

A kocsmasztalnál ülök Óbudán, hallgatom a zenét és az írói halhatatlanságon tündököm.

A magyar irodalomnak különös, magányos alakja, szinte valószínűtlen kódlovagja volt Krudy Gyula. A Nyírségből került föl a századforduló táján Pestre, ahol megmaradt talányos nomádnak a nagyváros vadonában. Szálas, magas alakja évtizedekig hozzátartozott a pesti éjszakai élethez, a legendás magyar bohémvilághoz, mely minden csábító látszat ellenére se volt olyan derűs, könnyed, mint a kívülállók gondolják. Az is igaz, hogy tükrös kávéházaival, cifra abroszu kocsmáival, frakkos főpincéréivel, festett haju éjszakai tündéreivel, a darvadozó korhelyekkel, márvány asztalon, kávé mellett vagy két fröccs között remekműveket író költőivel, íróival, vázlatokat rajzoló művészeivel, krakéler ficsurjaival, maratóni kártyásaival, állástalan artistáival valami olyan színes világot jelentett, mint az a párizsi, melyet a legnagyobb művészek egyike, az ősi grófi családból halhatatlanná „züllött” festő Toulouse-Lautrec örökölt meg mesterien.

Voltak ennek a pesti bohém világnak óriásai, hisz oda tartozott az ős-Kajénként bolyongó Ady, a sziporkázó fiatal Karinthy, a színes tintákról álmodozó Kosztolányi, a rövidlátó szemmel a valóságon túl látó Cholnoky — de kivált Szinbád, a Hajós: Krudy Gyula.

Két világháború véresője, történelmi-társadalmi földrengések tektónikus mozgásai elsodorták ezt a magyar bohémvilágot, mely álomból és valóságból volt összegyurva. Már az első világháború után is csak roncsi maradtak s mint magányos Don Quijote bolyongott e romvilágban Krudy, hogy a kocsmasztalok, a szürkülő kávéházak, a szikkadó pesti éjszaka fényében, mellékesen és szinte játszva megírja remekműveit, szétszórva gazdag szellemi kincseit, pazarló Dáriusként.

Krudy a harmincas évek elején halt meg és, mint Márai írta Szinbád könyvének ajánlásában, világa is utána halt.

Az írók meghalnak, de írásaiknak megvan a maguk külön élete. Krudy életében nem tartozott a sikeres és népszerű írók közé. Tulajdonképpen a vörös postakocsi” című regénye volt az egyetlen sikeres könyve. Krudyt nem az olvasók olvasták és tartották számon, hanem az írók. Anyagi gondokkal küszködött örökösen s ebben legalább annyi szerepe volt mellőzésének, mint sajátos életformájának.

A Krudy-írások husz évvel az író halála után páratlan módon fölragyogtak. Egyik legolvasottabb írónk lett. Ujságok hasábjain megjelent írásainak százait gyűjtötték kötetbe, regényei és novellái mellett. Óbudán felállították az író szobrát és a Mókus utcában emléktáblával jelölték meg egykori otthonát.

Krudy megkapta a méltó elismerést s helyét a magyar irodalom Pantheonjában.

De vajon mi maradt meg Krudy világából?

Erre a kérdésre kerestem a választ Óbudán.

A pesti kávéházakat, a modern magyar irodalom hőskorának e legendás „szülőszobáit” még az ötvenes évek elején megszüntette egy ostoba és értelmetlen rendelet. Ha poraiból a régi fényében föl is támadt a „Hungáriá”-ra átkeresztelt egykori „New York”,

azért a csillogó falak között érezni, hogy ez nem az, ami volt.

Elsüllyedt a régi Óbuda is, melynek macskaköves utcáin, földbe süllyedt házai között valaha Krudy ballagott a Mókus utca felé. Óriási, korszerű lakótelep épült a tegnapi Óbuda helyén, eltűntek a nem is ódon, hanem ócska házak. Óbuda meg sokkal inkább Uj-Buda. Csak a római amfiteátrum s néhány mutatóban meghagyott utca emlékeztet arra, ami volt, amit Óbuda jelentett.

Az Árpád-híd budai hidfőjénél azonban gondosan megőrizték az ősi plébánia-templomot, a Mókus utcát s azt az öreg kocsmát, ahová az író járt.

Jóízű halászlé és turóscsusza dicséri a szakács vagy a szakácsnő kezét. A bolthajtásos kocsmaszobában szól a hagyományos óbudai Srammel-zene, régi slágerek melódiája csendül föl. Kancsóban hozzák a vörös bort. Helyet csak az kap, aki időben asztalt foglalt. S az egyik asztal fölött a falon márványtábla azt hirdeti: „Itt szokott ülni barátaival Krudy Gyula, a nagy magyar író.”

Még egyfajta ételt is elneveztek az íróról, aki — úgy vélem — büszkébb lenne erre a kocsmai halhatatlanságra, mint összes műveinek diszkiadására.

(London)



Kutasi Kovács Lajos